

MEDICINSKA
FAKULTETEN

Institutionen för hälsovetenskaper
Arbetsterapeutprogrammet

”Jag vill ju bara leka som alla andra”

En litteraturöversikt om inkluderande lekplatser

Författare: Emelie Hagström och Therese Dahlén

Handledare: Oskar Jonsson

Kandidatuppsats, Litteraturöversikt

Våren 2021

Lunds universitet
Medicinska fakulteten
Programnämnden för rehabilitering
Box 157, 221 00 LUND

”Jag vill ju bara leka som alla andra”

En litteraturöversikt om inkluderande lekplatser

Författare: Emelie Hagström och Therese Dahlén

Handledare: Oskar Jonsson

Examensarbete på kandidatnivå, Litteraturöversikt

Våren 2021

Abstrakt

Bakgrund: Lek är en grundläggande aktivitet och en mänsklig rättighet. Genom att delta i lek tillägnar sig barn nya erfarenheter vilket leder till utveckling. Lekplatsers unika miljö möjliggör barns utveckling men för barn med funktionsnedsättning kan denna miljö innebära utmaningar av fysisk, social eller kognitiv karaktär.

Syfte: Studiens syfte var att kartlägga hur miljön på offentliga lekplatser inverkar på barn med funktionsnedsättningar och deras lek. Studien utgick från frågeställningarna: Vilka miljörelaterade aspekter på lekplatser kan vålla problem för jämlik lek för barn med funktionsnedsättningar? och: Hur kan lekplatser utformas och gestaltas för bästa möjliga tillgänglighet och användbarhet för barn med funktionsnedsättningar?

Metod: Studien är en litteraturöversikt med 12 artiklar och använder sig av manifest innehållsanalys.

Resultat: Lekplatser kan innebära både möjligheter och hinder för barn med funktionsnedsättningar. Lekplatser är en social träffpunkt och en plats som möjliggör utveckling. Miljöfaktorer på fysisk, social och institutionell nivå skapar hinder på lekplatser för barn med funktionsnedsättningar och kan resultera i exkludering.

Slutsats: Studien belyser vikten av att utforma inkluderande lekplatser för att främja lek för barn med funktionsnedsättningar. Studien visar även på vikten av att barn, föräldrar och arbetsterapeuter involveras i planeringsprocessen för att nå inkluderande lekplatser.

Nyckelord:

barn, funktionsnedsättning, tillgänglighet, användbarhet, lekplats, universell utformning

Lunds universitet
Medicinska Fakulteten
Programnämnden för rehabilitering
Box 157, 221 00 LUND

“I just want to play like everybody else”

A literature review about inclusive playgrounds

Author: Emelie Hagström and Therese Dahlén

Supervisor: Oskar Jonsson

Bachelor thesis, Literature study

Spring 2021

Abstract

Background: Play is an essential activity and a human right. Through participation in play children can get experience which leads to development. The playground is an important place for children but for children with disabilities the occupations on playgrounds can often mean physical, social or cognitive challenges.

Aim: The aim of this study was to explore how environmental factors in public playgrounds affect the occupations for children with disabilities. The research questions guiding this study was: Which environmental factors can lead to barriers for equal play for children with disabilities? and: How can playgrounds be designed for the best possible accessibility and usability for children with disabilities?

Method: The study is a literature review including 12 articles and uses a manifest content analysis.

Result: Playgrounds can both enable and impede play for children with disabilities. Playgrounds enables development and is an environment where social interactions take place. Environmental factors on physical, social and institutional level create barriers on playgrounds for children with disabilities and can result in exclusion.

Conclusion: The result indicates the importance of involving both children, parents and occupational therapists in the planning process of playgrounds with the aim of making playgrounds more inclusive.

Keywords:

children, disabilities, accessibility, usability, playground, universal design

Lund University
Faculty of Medicine
Program Committee for Rehabilitation
Box 157, S-221 00 LUND

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Introduktion	2
Inledning	2
Bakgrund	3
Alla barn har rätt till lek	3
Miljöns betydelse för lek	3
Lek för barn med funktionsnedsättning	4
Tillgänglighet och användbarhet på lekplatser	5
Aktivitetsrättvisa	6
Utformning och gestaltning av lekplatser	6
Arbetsterapeuter kan bidra med sin kompetens	7
Problemformulering	7
Syfte	7
Frågeställningar	7
Metod	8
Design och ansats	8
Datainsamling	8
Urval	9
Kvalitetsgranskning och nivå av evidens	10
Dataanalys	11
Etiska överväganden	12
Artiklarnas etiska aspekter	12
Resultat	13
Artikelbeskrivning	13
Miljöhinder på lekplatser	14
Den fysiska miljön påverkar leken	14
Sociala barriärer på lekplatser	15
Tillgänglig men inte användbar	16
Att skapa inkluderande lekplatser	17
Utformningen och gestaltningen börjar på institutionell nivå	17
Lekplatsanvändare kan ge värdefull information	18
Diskussion	19
Resultatdiskussion	19
Offentliga lekplatser kan möjliggöra eller "funktionshindra"	19
Exkludering på lekplats - risk för aktivitetsrättvisa	19
Hinder kan börja på en institutionell nivå	20
Skapa lekplatser utifrån universell utformning för att öka inkludering	21
Barn, föräldrar och arbetsterapeuter - viktiga i planeringen	22
Metoddiskussion	23
Slutsats	24
Referenser	25
Bilaga 1 Sökschema	29
Bilaga 2 Litteratormatris	33
Bilaga 3 Kvalitetsgranskning för kvalitativa artiklar	39
Bilaga 4 Kvalitetsgranskning för kvantitativa artiklar	41

Introduktion

Inledning

1990 anslöt sig Sverige till FN:s (1989) barnkonvention, och i januari 2020 blev konventionen svensk lag (Socialstyrelsen, 2020). I konventionen tydliggörs att alla barn har samma värde och rättigheter samt att alla barn har rätt till lek, vila och fritid.

Genom lek tillägnar sig barn nya erfarenheter och utvecklas. I lek ges barnet möjlighet till att utforska världen omkring sig, samspela med andra barn och träna på både fin- och grovmotoriska färdigheter. Leken kan innebära många olika aspekter av värde och mening för barnet och lek är lika viktigt som behoven av mat och omvårdnad för barnets hälsa (Winnberg Lindqvist et al., 2016).

Problematik uppstår då miljön där leken utförs inte möter barnets förmågor. Forskning visar att många befintliga lekplatser inte möter de behov som barn med funktionsnedsättningar har och att kunskap saknas vid utformning av nya lekplatser (Stanton-Schapman & Schmidt, 2019).

Bakgrund

Alla barn har rätt till lek

Lek är en fundamental och universell aktivitet som har stor betydelse för barns utveckling. Att leka utgår från inre motivation och drivkraften för lek är att utforska världen omkring sig (Winnberg Lindqvist et al., 2016). I lek får barn möjlighet att använda sin fantasi och skapa egna idéer kring omgivningen vilket innebär att lek är starkt kopplat till personlig utveckling (Erlandsson & Persson, 2014).

Lek används som medel för lärande, träning av kommunikation, rörlighet och sociala normer och påverkas av omgivningen där leken utförs. I en utemiljö får barnet möjlighet att utmana motoriken i lek genom att rulla, krypa, klättra, hoppa, snurra och kastas runt, samt uppleva och utforska både sin egen kropp och den fysiska miljön. Att få leka utomhus kan inte ersättas av lek inomhus. Barnets kropps- och rumsuppfattning utvecklas och förfinas genom utelek (Winnberg Lindqvist et al., 2016).

Miljöns betydelse för lek

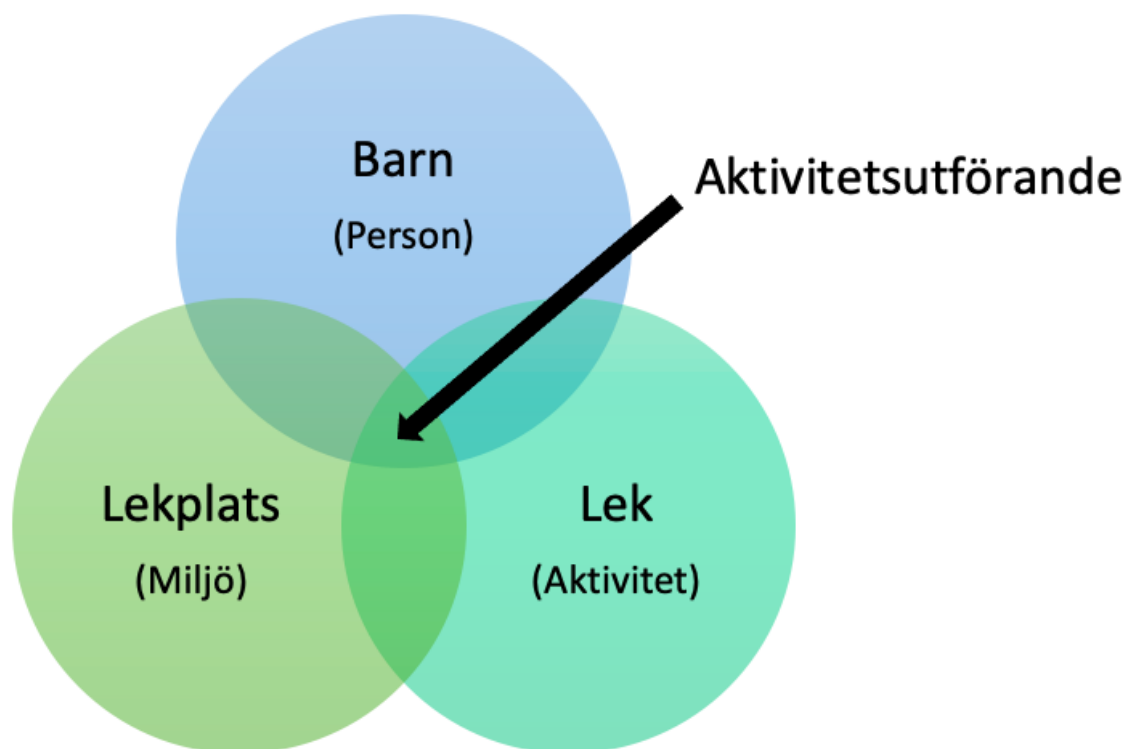
Barns lek uppstår när en aktivitet utförs i en specifik miljö och detta kan förklaras utifrån den arbetsterapeutiska modellen The Person-Environment-Occupation Model, PEO-modellen (Law et al., 1996). PEO-modellen utgår från att komponenterna person, miljö och aktivitet tillsammans genererar en persons aktivitetsutförande. Modellen är dynamisk och kan förändras över tid då de olika komponenterna samspelar och relaterar med varandra samtidigt som de påverkar aktivitetsutförandet (Law et al., 1996). I denna litteraturöversikt avgränsas komponenten person till barn, komponenten miljö till lekplatser och komponenten aktivitet till lek (Se figur 1). Vidare definierar författarna lekplats till ett avgränsat område med utrustning för lek.

PEO-modellen utgår från att personen är en dynamisk motiverad och ständigt utvecklande varelse som hela tiden interagerar med miljön. Personen ses utifrån ett holistiskt synsätt som innefattar kroppens funktionsförmåga, sinnet och det själsliga (Law et al., 1996).

Miljön är det sammanhang där aktivitetsutförandet sker och kan både ha en möjliggörande och begränsande effekt. Inom miljön innefattas de kulturella, socioekonomiska, institutionella, fysiska och sociala kontexterna, där alla dessa delar har lika stor betydelse för aktivitetsutförandet. Miljön är inte statisk och är ofta mer mottaglig för förändring än personen (Law et al., 1996).

Aktivitet är de handlingar personer gör för att uppfylla olika behov, det kan till exempel vara arbete eller fritidssysselsättningar. I aktivitet kan personen både få möjlighet att uttrycka sig och tillgodose sina inre behov. För barn uppfylls vardagen till stor del av lek i olika former (Law et al., 1996).

Aktivitetsutförandet är det som sker när komponenterna aktivitet, person och miljö samspelar och möter varandra. Under aktivitetsutförandet påverkas barnet av ett flertal olika faktorer som relaterar till de olika delarna inom PEO-modellen och att se till hela aspekten av aktivitetsutförandet som PEO-modellen gör är av vikt för att få förståelse över alla komponenter som är i samspel (Law et al., 1996).

Figur 1. PEO-modellen visar sambandet mellan person, miljö och aktivitet.

Aktivitetsutförandet utgör mittpunkten där alla tre komponenter möts (Law et al., 1996).

Lek för barn med funktionsnedsättning

En funktionsnedsättning innebär ett tillstånd som uppstår till följd av sjukdom eller till följd av medfödd eller förvärvad skada (Socialstyrelsen, 2007a).

Begreppet funktionshinder innebär en begränsning som kan uppstå för en person med funktionsnedsättning i relation till omgivningen, framför allt syftar detta på tillgänglighet i omgivningen (Socialstyrelsen, 2007b).

För barn med funktionsnedsättning kan leken ha ett annorlunda aktivitetsutförande då dessa barn ofta stöter på utmaningar. Nedsatt motorik, kognition eller sensorik kan begränsa möjligheter till lek. Detta kan visa sig genom att barnet till exempel inte hinner med sina kompisar när de förflyttar sig på lekplatsen eller att barnet inte kan vara med i olika lekar på grund av att de inte kan hantera befintlig utrustning (Winnberg Lindqvist et al., 2016).

Tidigare forskning visar att om lekmöjligheter begränsas för barn med funktionsnedsättningar kan detta leda till en minskad motivation och begränsad kreativitet. Barnets sociala förmåga och fantasi kan bli underutvecklad och deras autonomi kan begränsas (Missiuna & Pollack, 1991).

Tillgänglighet och användbarhet på lekplatser

Tillgänglighet och användbarhet är två komplexa och relativa begrepp som ofta används tillsammans. Det är viktigt att förstå skillnaderna mellan begreppen då de syftar till olika aspekter. Tillgänglighet är ett relativt begrepp som handlar om mötet mellan en persons funktionella förmågor och miljöns krav i form av fysiska miljöhinder. Användbarhet är ett begrepp som både innefattar personens förmåga i relation till miljön och personens syn på själva aktiviteten som utförs i den specifika miljön (Iwarsson & Ståhl, 2003).

Den fysiska miljön kan både främja och hindra barns deltagande i lek (Moore & Lynch, 2015). För barn med funktionsnedsättning kan miljömässiga hinder skapa brister i tillgängligheten (Iwarsson & Ståhl, 2003). På lekplatser visar sig detta då lekplatsen ej kan utnyttjas då miljöhindren är för stora relaterat till barnets förmåga (Moore & Lynch, 2015). Hindren kan till exempel utgöras av utrustning som är för högt belägen och utrustning som barn inte kan nå eller använda på grund av rörlighet eller kroppshållning (Stanton-Chapman & Schmidt, 2019). Förutom att fysiska miljöhinder kan leda till tillgänglighetsproblematik påverkas även användbarheten (Moore & Lynch, 2015). Personens ålder, kön, kulturella identitet, preferenser, attityder och roller är faktorer som kan påverka synen på en miljöns användbarhet. Inom vilken kontext aktiviteten utförs kan också påverka användbarheten, detta kan till exempel vara en social eller kulturell kontext. Även egenskaperna hos materialet i miljön kan påverka användbarheten (Iwarsson & Ståhl, 2003).

Hur användbar en lekplats är beror på samspelet mellan barnets förutsättningar och strävanden samt lekplatsens utformning och sammanhang. När personen kan utföra aktiviteten på ett tillfredsställande, effektivt och ändamålsenligt sätt är miljön användbar (Svenska Institutet för Standarder, 2018).

För att uppnå en miljö som är tillgänglig och användbar kan konceptet universell utformning implementeras. Universell utformning innebär att adressera behov och önskemål från bredast möjliga grupp av potentiella användare där alla vare sig personen har en funktionsnedsättning eller inte drar nytta av en mer inkluderande miljö (Hamraie, 2017).

Tillgänglighet för alla och att alla ska ha likvärdiga möjligheter att delta i samhället är något som har blivit mer uppmärksammat i samhället de senaste åren (Iwarsson & Ståhl, 2003; Regeringskansliet, 2017; Regeringskansliet, 2020). I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning tydliggörs mänskliga rättigheter i relation till personer med funktionsnedsättning (Utrikesdepartementet, 2008). En av de allmänna principerna i konventionen berör jämlika möjligheter. Denna princip talar för en situation där samhället och miljön är tillgänglig för alla människor och att deras olikheter erkänns (Regeringskansliet, 2016).

Aktivitetsrättvisa

När tillgänglighets- och användbarhetsproblem uppkommer i lek för barn med funktionsnedsättning kan detta skapa en aktivitetsbegränsning och en delaktighetsinskränkning (Jacobsson, 2016). Alla barn har rätt till att delta i lek i en offentlig miljö och om miljön inte tillgodoser barnets behov kan det uppstå en aktivitetsrättvisa (Stadnyk et al., 2010; Moore & Lynch, 2015).

Motsatsen till aktivitetsrättvisa är aktivitetsorättvisa som innebär att ta olika behov, potential och styrkor i beaktning för att främja aktivitetsutförande och att samtidigt beakta rättighets- och jämlikhetsprinciper (Stadnyk et al., 2010).

Utformning och gestaltning av lekplatser

Vid nybyggnation eller renovering av lekplatser är flera olika instanser involverade med personer från olika yrkeskategorier. Det kan till exempel vara arkitekter, landskapsarkitekter, stadsträdgårdsmästare, inköpare eller kommunala park-, gatu- och trafikverksamheter.

För att underlätta läsningen kommer orden lekplatskreatör och aktörer användas i denna uppsats. En lekplatskreatör är en person som genom sin profession deltar i planering, utformning eller gestaltning av offentliga lekplatser. Det kan till exempel handla om arkitekter, landskapsarkitekter eller stadsträdgårdsmästare. Aktör är den instans där lekplatskreatörerna verkar, det kan till exempel handla om kommunala park-, gatu- och trafikverksamheter.

Arbetsterapeuter kan bidra med sin kompetens

Inom arbetsterapi utgår professionen från att människan är aktiv och har potential till utveckling. För att kunna utvecklas, få nya erfarenheter och en bredare förståelse av omvärlden krävs engagemang i meningsfulla och målinriktade aktiviteter - det är därför arbetsterapeuters främsta uppgift att främja aktivitet och delaktighet (Sveriges arbetsterapeuter, 2018). Arbetsterapeuters kompetens om miljömässiga hinder, funktionsnedsättningar och aktivitet är en resurs för att öka barns delaktighet i lek (Moore & Lynch, 2015). Arbetsterapeuter vet hur miljömässiga hinder kan elimineras eller minimeras och har bred kunskap om hur platser och aktiviteter kan anpassas på bästa möjliga sätt för personer med speciella behov. Därför kan arbetsterapeuter vara en stor tillgång vid planering, utformning och gestaltning av lekplatser (Stout, 1988).

Problemformulering

Hur lekplatser utformas och gestaltas är väsentligt för hur pass delaktiga barn med funktionsnedsättning kan vara i leken som sker på lekplatsen. Utformningen bör både utmana och stimulera barnen samtidigt som den låter alla delta oavsett funktionell förmåga. Genom att kartlägga hur miljön inverkar på möjligheten till lek för barn med funktionsnedsättningar önskar författarna att påvisa vikten av inkluderande lekplatser som är tillgängliga och användbara.

Författarna vill bidra till en samlad bild och ett ökat kunskapsunderlag om forskningsläget i denna fråga. Detta kan vara till nytta för de kreatörer och aktörer som medverkar i processen när lekplatser ska utformas och gestaltas. Författarna hoppas att denna litteraturöversikt kan bidra till en kompetensutveckling från ett arbetsterapeutiskt perspektiv som kan vara till nytta för alla som medverkar i de beslut som rör offentliga lekplatser.

Syfte

Studiens syfte var att kartlägga hur miljön på offentliga lekplatser inverkar på barn med funktionsnedsättningar och deras lek.

Frågeställningar

- Vilka miljörelaterade aspekter på lekplatser kan vålla problem för jämlik lek för barn med funktionsnedsättningar?
- Hur kan lekplatser utformas och gestaltas för bästa möjliga tillgänglighet och användbarhet för barn med funktionsnedsättningar?

Metod

Design och ansats

Författarna har valt att skriva detta arbete som en litteraturöversikt. Vid en litteraturöversikt tillämpas ett strukturerat arbetssätt för att söka efter kunskap inom ett avgränsat område.

Genom att granska och sammanställa redan publicerade forskningsresultat skapar sig författarna en översikt över vilken kunskap som finns i nuläget inom det specifika området (Friberg, 2017).

Artiklar med kvalitativ data söktes för att besvara studiens syfte. Arbetet har en induktiv ansats, då författarna inte utgår från en specifik teori utan vill utforska kunskapsläget och kartlägga hur en specifik miljö inverkar på en specifik målgrupp (Patel & Davidsson, 2019).

Datainsamling

I ett första skede utförde författarna den inledande informationssökningen med ett experimenterade av olika sökord och söktekniker vilket skapade en grund för det framtida sökarbetet. På detta sätt skapades en övergripande förståelse för informationen som fanns och vilka sökord som var mest relevanta. När författarna bestämt vilka sökord som skulle användas började den egentliga informationssökningen (Östlundh, 2017).

Databaserna som användes vid identifiering av litteratur var CINAHL (Cumulative Index of Nursing and Allied Health), PsycInfo (Psychological Information Database), PubMed (Public Medline) och DAAI (Design and Applied Arts Index). CINAHL, PsycInfo och PubMed valdes för att hitta relevant vetenskaplig litteratur inom området hälsovetenskaper, medicin och omvårdnad. Databasen DAAI valdes för att hitta litteratur inom området arkitektur och designvetenskaper för att bredda urvalet.

Vid den slutgiltiga informationssökningen skapades tre block. Inom blocket användes synonymer och mellan synonymerna användes den booleska sökoperanden OR för att utvidga sökningen. Trunkering* användes på ordet playground* för att kunna få fram fler träffar med olika varianter av ordet. Även citattecken användes på de sökord som innehöll två termer för att begränsa sökningen.

Mellan de tre blocken användes den booleska sökoperanden AND för att begränsa sökningen. Booleska sökoperatörer hjälper till med att hitta litteratur inom ett avgränsat område men ändå med en så stor sökträff som möjligt (Östlundh, 2017). Blocken och sökorden som användes var:

- **Lekplats:** playground* OR "outdoor play" OR "play area" OR "playing field"
- **Funktionsnedsättning:** disabled OR disability OR disabilities OR handicap OR handicapped OR special needs OR impaired OR impairment
- **Miljöns inverkan:** access OR accessibility OR availability OR usability OR useable OR usefulness OR approachability OR barrier OR barriers OR obstacles OR challenges

Se bilaga 1 för ett detaljerat sökschema med sökträffar för de fyra databaserna.

Urval

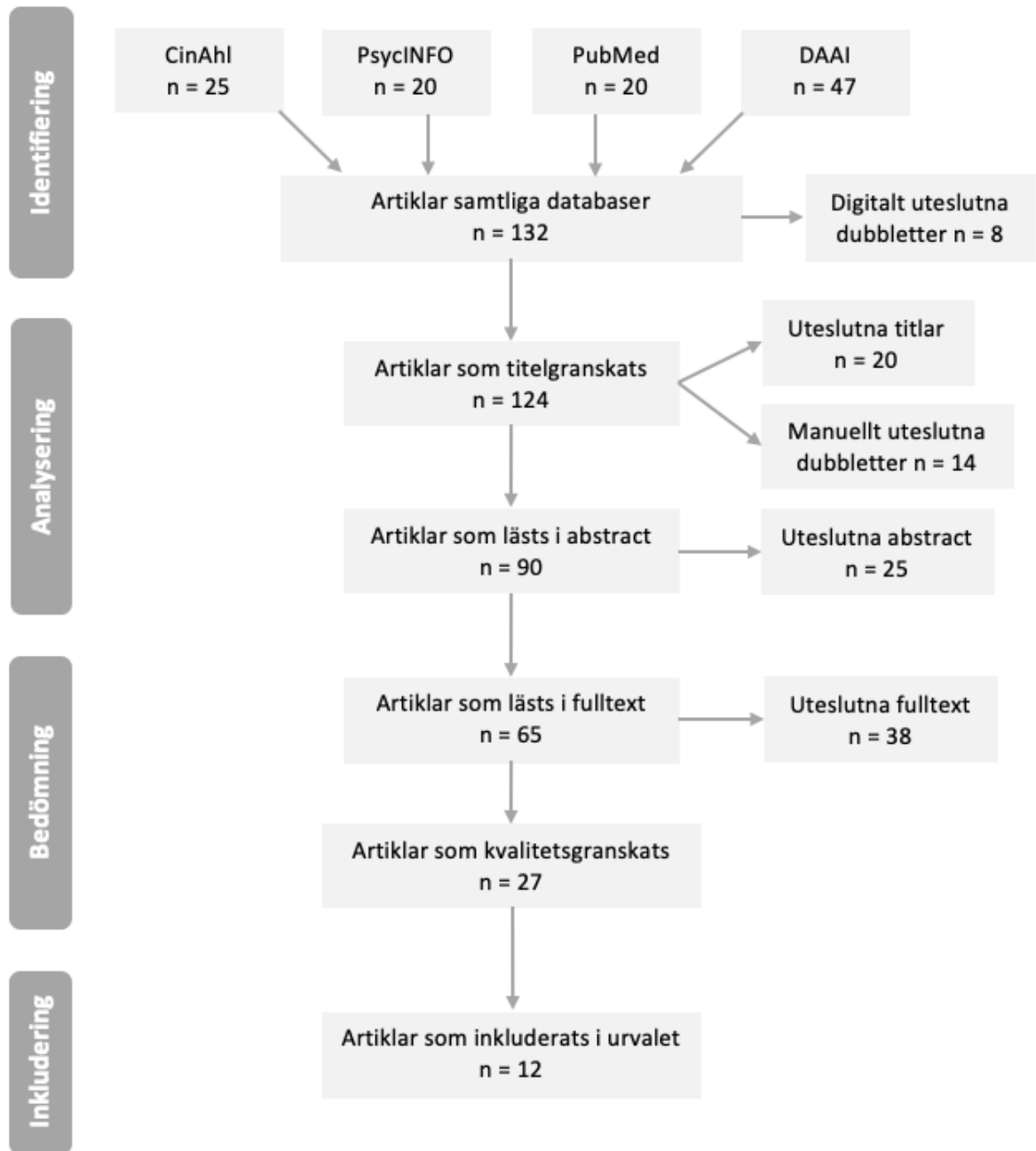
Inklusionskriterier var att artiklarna skulle vara peer-reviewed, publicerade på engelska, samt att studierna skulle ha genomgått en etisk prövning. Exklusionskriterier var systematiska översiktsartiklar samt artiklar med endast kvantitativ data.

Till litteraturöversikten söktes främst efter artiklar där barn upp till 18 år hade besvarat hur de upplevde en offentlig lekplats, dessa upplevelser kunde både besvaras av barnen själva, av vårdnadshavare eller av skolpersonal samt genom observationer från utomstående. I de databaser där det fanns möjlighet att avgränsa träffarna utifrån ålder valde författarna att avgränsa upp till 18 års ålder.

Vid urvalet var författarna intresserade av studier med kvalitativ data samt studier med mixad metod mellan kvalitativ och kvantitativ data. Kvalitativ forskning innebär att studera upplevelser, erfarenheter och tankar medan kvantitativ forskning innebär att studierna ofta omfattar standardiserade mätmetoder och statistik (Kristensson, 2014). Författarna valde att inte analysera kvantitativ data vid analys, då kvantitativ data tillhörde exklusionskriterierna.

Efter informationssökningen i de olika databaserna fördes träffarna in i referenshanteraren RefWorks. I RefWorks dublettgranskades artiklarna innan de titelgranskades men programmet missade dubletter vilket gjorde att författarna behövde utföra ännu en dublettgranskning som denna gång gjordes manuellt. Därefter sållade författarna ut artiklar genom både enskild och gemensam läsning av abstrakt och hel text, detta kallas enligt Friberg (2017) för helikopterperspektiv. Helikopterperspektivet innebär att läsningen görs på ett öppet sätt för att få en översiktsbild.

Den systematiska sökningen ledde till tolv artiklar som inkluderades i urvalet. Se figur 2 för ett flödesschema över urvalsprocessen.

Figur 2. Flödesschema över urvalsprocessen. Modifierad version av Page et al. (2021). PRISMA diagram.

Kvalitetsgranskning och nivå av evidens

Artiklarnas kvalitet har granskats efter egenskapade mallar, en för kvantitativ samt en för kvalitativ forskning (se bilaga 3 och 4). Studierna med mixad design granskades via båda mallarna, kvantitativ data för sig och kvalitativ data för sig. Även om endast kvantitativ data var exklusionskriterium bedömde författarna det nödvändigt att kvalitetsgranska både

kvalitativ och kvantitativ data i de studier med mixad metod, för att få en helhetsbild av artikelns kvalitet.

I mallen för kvantitativ forskning togs frågor från Forsberg och Wengströms Bilaga nr 3 Checklista för kvantitativa artiklar (2015). I mallen för kvalitativ forskning togs frågor från Forsberg och Wengströms Bilaga nr 4 Checklista för kvalitativa artiklar (2015) och SBU:s Mall för kvalitetsgranskning av studier med kvalitativ forskningsmetodik - patientupplevelser (SBU, 2014).

Via kvalitetsgranskningen bedömde författarna artikelns kvalitet som antingen hög, medel eller låg utifrån hur tydligt artikeln kunde besvara de olika frågorna i granskningsmallarna. För att bedömas som hög behövdes tydliga och utförliga svar på samtliga frågor i mallen medan på nivå medel behövdes svar på en majoritet av frågorna och på nivå låg saknade artikeln svar på mer än hälften av frågorna. Artiklarnas nivå av evidens bedömdes enligt Oxford Centre for Evidence Based Medicine (2011) femgradiga skala där nivå 1 har högt evidens och nivå 5 lägst evidens.

Dataanalys

I litteraturöversikter analyseras data på ett systematiskt och strukturerat arbetssätt. I denna litteraturöversikt har författarna analyserat innehållet genom en manifest innehållsanalys. Manifest innebär att författarna tolkar det uppenbara och synliga i texten utan att läsa mellan raderna (Friberg, 2017).

Vid innehållsanalysen har författarna först läst igenom de utvalda artiklarna var för sig och gjort anteckningar med målet att hitta meningsbärande enheter. Sedan har de meningsbärande enheterna kondenserats och jämförts med övriga artiklar. Därefter jämförde författarna sina anteckningar och de kondenserade meningsbärande enheterna från varje artikel och diskuterade om de hittat liknande innehåll. Gemensamt innehåll sorterades till framväxande kategorier och teman som sedan bidrog till analys av studiens resultat. Se tabell 1 för ett exempel av hur kategorierna och teman växte fram.

Tabell 1. Exempel för att åskådliggöra processen vid innehållsanalysen.

Meningsbärande enhet	Kondenserad enhet	Kodord	Kategori	Tema
<i>Ground surfaces such as sand, gravel, grass and boards/railway ties were highlighted as the primary barrier that precluded access to playground space or parts of the structure: as one caregiver stated, “sand is just our enemy”.</i>	Underlaget på lekplats i form av sand, grus, gräs och trösklar innebär tillgänglighetsproblem på lekplats för barn med funktionsnedsättningar.	- Problematiskt underlag - Tillgänglighetsproblem	Den fysiska miljön påverkar leken	Miljö hinder på lekplatser

Innehållsanalysen resulterade i 140 meningsbärande enheter som författarna kondenserade och kodade ner till två teman med tre respektive två underkategorier.

Etiska överväganden

Vid en litteraturöversikt studeras redan publicerade artiklar vilket gör att tillstånd från en etisk kommitté inte behövs. Dock behöver författarna ta ställning till forskningsetiska frågor och granska artiklarna som väljs ut efter etiska aspekter (Kristensson, 2014).

Artiklarnas etiska aspekter

Eftersom forskningspersonerna som söktes var barn med funktionsnedsättningar var det av vikt för författarna att ett etiskt resonemang skulle finnas i artiklarna. Detta då barn och barn med funktionsnedsättningar är i beroendeställning gentemot de vuxna i sin omgivning.

I tio av de tolv artiklarna nämns ett etiskt godkännande av en etisk kommitté. I två av artiklarna saknades resonemang angående de etiska aspekterna. Författarna tog således kontakt med artiklarnas författare och ett förtydligande gavs via e-post.

Prellwitz och Tamms (1999) studie var en del av ett större projekt som hade fått etiskt godkännande för att intervjua barn och föräldrar men ej andra personer i studien, till exempel landskapsarkitekter. Stanton-Chapman och Schmidts (2017) studie lades upp på deras Institutional Review Board där studien bedömdes ej behöva söka etiskt godkännande då författarna inte samlade in namn.

Författarna bedömde efter artikelförfattarens förtydligande att båda artiklarna uppfyllde kraven för att användas i denna litteraturöversikt.

Resultat

Artikelbeskrivning

Tre av artiklarna är från Sverige (#1; #2; #3), två från Kanada (#4; #5), en från Australien (#6), en från Irland (#7), en från Island (#8), en från Nederländerna (#9), en från Schweiz (#10), en från Storbritannien (#11) samt en från USA (#12).

Artiklarna är publicerade från år 1999 – 2021, nio av dem har en kvalitativ metod och tre har en mixad metod. Författarna bedömde genom kvalitetsgranskning att samtliga artiklar i urvalet har en hög kvalitet.

I samtliga artiklar hade lekplatsanvändare intervjuats eller observerats. Lekplatsanvändarna var barn i åldrarna 2 - 18 år, varav en majoritet var i åldern 8 - 12 år. De hade olika former av funktionsnedsättningar och i tre av artiklarna intervjuades även barn utan funktionsnedsättning (#1; #4; #10). I urvalet ingick olika former av funktionsnedsättningar, till exempel motoriska sjukdomar, intellektuell funktionsnedsättning, autismspektrumtillstånd, kromosomavvikelse som Downs syndrom, syn- och hörselnedsättningar samt sensoriska nedsättningar.

Övriga intervjudeltagare var föräldrar eller vårdnadshavare, lekplatskreatörer, lärare, samt personer från ideella organisationer. I en artikel hade även föräldrar med olika funktionsnedsättningar intervjuats om deras syn på lekplatser (#7). För en mer översiktlig presentation av artiklarna se litteratormatris i bilaga 2.

Analysen resulterade i två teman med tre respektive två underkategorier. Det första temat är "Miljöhinder på lekplatser" med kategorierna: "Den fysiska miljön påverkar leken", "Sociala barriärer på lekplatser" och "Tillgänglig men inte användbar". Det andra temat är "Att skapa inkluderande lekplatser" med kategorierna: "Utformningen och gestaltningen börjar på institutionell nivå" och "Lekplatsanvändare kan ge värdefull information". Se figur 3 för illustration över teman och kategorier.

Figur 3. Illustration av resultatets teman och kategorier

Miljöhinder på lekplatser

Den fysiska miljön påverkar leken

Tio artiklar beskriver att fysiska hinder i miljön hindrar lek för barn med funktionsnedsättningar (#1; #2; #3; #4; #5; #7; #8; #9; #10; #12).

I sju artiklar nämns att underlag som består av sand, grus, gräs samt omringande staket och trätrösklar gör det svårt och ibland omöjligt att komma intill lekplatsen (#1; #2; #3; #5; #8; #9; #10). Den mest önskade förbättringen gällde lekplatsens underlag som skulle vara plant, jämnt, fast och halkfritt för att underlätta framkomligheten (#3; #5; #10).

Att kunna komma fram till lekutrustningen genom tillgängliga ramper, gångar och stödräcken ansågs viktigt för barn med fysiska funktionsnedsättningar (#3; #5). För att kunna leka finns ett behov av assistans från en vuxen vid både förflyttningar och att komma intill/upp på utrustningen (#5; #2; #7; #3).

Konventionell lekutrustning som gungor, rutschkanor och klätterställningar var svåra att använda, dels beroende på deras utformning och dels att de är svåra att nå fram till (#2; #7;

#9). Dock uppskattades gungor (#1; #7), rutschkanor (#7) och klätterställningar (#7) av lekplatsanvändarna och i artikel #7 önskades specifikt tillgängliga gungor på lekplatser, gärna gungor med ryggstöd och gungor som kunde användas med rullstol.

Avsaknad av kontraster på lekplatser försvårar leken för barn med synnedsättningar då de inte kan urskilja utrustningen, se trappor eller andra hinder (#1; #7).

Övriga fysiska miljöhinder som påverkade barn med funktionsnedsättningar var avsaknaden av skuggade partier på lekplatsen för barn som inte kan reglera sin kroppstemperatur och lätt blir överhettade (#5) samt avsaknaden av omsorgsfaciliteter som toaletter och omklädningsrum i närheten av lekplatsen (#9). Omsorgsfaciliteter är extra viktiga för barn med ryggmärgsbråck som behöver besöka en toalett var 3,5 timme, vilket hindrar många från att besöka lekplatser (#9).

Barn med funktionsnedsättning och deras föräldrar i artikel #11 upplevde en känsla av exkludering med anledning av fysiska hinder i lekplatsens miljö. I artikel #3 resulterade en begränsad möjlighet till val av utrustning i en upplevelse av exkludering.

Sociala barriärer på lekplatser

Lekplatser utgör en viktig social träffpunkt för hela familjen och kan innebära en träffpunkt där barnen träffar nya vänner och där också föräldrar får en möjlighet att socialisera med andra föräldrar (#1; #5; #6; #7).

Resultatet indikerar att sociala barriärer utgör hinder på lekplatser (#1; #2; #4; #5; #6; #7; #8, #10; #12). Det kan till exempel innebära att barn med funktionsnedsättningar inte vågar gå dit barnen utan funktionsnedsättningar leker (#2; #10).

Lekplatsanvändarna berättar att de känner sig utanför på lekplatsen och att de inte har någon att leka med (#4). Barn med funktionsnedsättningar berättar att de har en medvetenhet om deras egen funktionsnivå och jämför sig med andras funktionsnivå och vad andra klarar av att utföra. Barn med funktionsnedsättningar berättar även att de saknar strategier till att leka med andra barn men att det finns en vilja att kunna leka med de andra barnen (#10).

Föräldrarna till barn med funktionsnedsättning känner av sociala barriärer på lekplatser, då de upplever en frustration över andra barns eller föräldrars attityder mot deras barn (#12). Det framkommer även i artikel #6 att föräldrar medvetet väljer lugnare stunder på lekplatsen när de vet att det inte kommer vara lika mycket folk, just för att undvika stigmatiserande attityder.

Även i artikel #7 uttryckte användarna en önskan om tysta stunder på lekplats, för att de upplevde svårigheter med att hantera för många intryck och höga ljud.

I åtta av artiklarna påpekas att barn med funktionsnedsättning och deras familjer upplever exkludering och utanförskap när de besöker lekplatser (#1; #4; #5; #7; #8; #10; #11; #12). När barn med funktionsnedsättningar inte kan använda miljön på ett likvärdigt sätt, jämfört med andra barn, kan exkludering uppstå (#1). Exkludering uppstår även när barn med funktionsnedsättningar inte hinner med de andra barnen när de förflyttar sig runt på lekplatsen (#8; #12).

Upplevelsen av exkludering blev som tydligast för lekplatsanvändarna på grund av sociala barriärer och att barn med funktionsnedsättningar kände sig ovälkomna (#5; #11). På lekplatsen i artikel #11 fanns en kultur som dominerades av barn utan funktionsnedsättning. De negativa attityder och brist på social acceptans som fanns innebar att barnen hänvisades till särskilda platser på lekplatsen. Denna typ av diskriminering påverkade familjerna mer än de fysiska hinder som även fanns i lekplatsens miljö (#11).

I artikel #10 framkommer det att barnen med funktionsnedsättning valde en speciell del av lekplatsen som kändes som "deras" när lekplatsen fylldes på med barn. Lekplatsen blev således uppdelad mellan två grupper.

Tillgänglig men inte användbar

I fyra av artiklarna (#1; #2; #3; #5) framkommer det tydligt att en tillgänglig lekplats inte alltid är användbar. I dessa artiklar studerades tillgängliga lekplatser men samtidigt beskriver deltagarna att de inte kunde använda lekutrustningen på ett tillfredsställande sätt.

Lekplatsanvändarna i artikel #5 berättar att även om en lekplats har vissa delar som är tillgängliga var de inte användbara. Viss lekutrustning kunde inte användas på ett ändamålsenligt sätt och en användare gav exempel på där en ramp fanns men platsen dit rampen ledde saknade lekmöjligheter. Likaså i artikel #3 ledde ramper till parkbänkar istället för lektytor.

I två artiklar (#1; #2) beskrivs användbarheten vara beroende av lekplatsens utformning. Barn med funktionsnedsättningar som använder sig av rörelsehjälpmedel som till exempel en rullstol, berättar att viss lekutrustning hade för litet utrymme för att klara av att manövrera sig runt inne i (#1). Ett rullstolsburet barn i artikel #2 beskriver svårigheter att leka och manövrera rullstolen i trånga och små lekutrymmen.

I artikel #7 påpekas det att äldre barn samt barn med funktionsnedsättning upplever mindre lekvärde av lekplatser än yngre barn. Däremot i artikel #12 betonas det av användarna att inkluderande lekplatser ofta passar äldre barn bättre och därför önskar användarna inkluderande lekplatser för barn under 5 år eller separata delar specifikt för yngre barn.

Viss lekutrustning var komplicerad att förstå för barn med intellektuell funktionsnedsättning även om de hade fysisk tillgång till den (#1). För dessa barn var det till exempel svårt att förstå hur man använder stora multifunktionella klätterställningar med både tillhörande rep och gungor, till exempel visste inte ett barn var hen skulle börja leka (#1).

Att skapa inkluderande lekplatser

Utformningen och gestaltningen börjar på institutionell nivå

En av lekplatskreatörerna i artikel #7 påpekar att lekplatser för 15 år sedan inte skapades med inkludering i tanken och lekplatskreatören i artikel #6 reflekterar att det är bättre nu än tidigare. Lekplatskreatörerna i #6 och #7 ser svårigheter i att utforma och gestalta inkluderande lekplatser som samtidigt är roliga och tillgängliga för alla barn oavsett ålder eller funktionsnivå. Svårigheterna beror på att de ekonomiska aspekterna måste balanseras mot risk- och säkerhetsaspekterna.

I artikel #3 påpekas att kommunikationen, koordinationen och beslutsfattandet mellan de olika aktörerna inte fungerar optimalt. Tänka lösningar för att göra lekplatsen mer inkluderande tappades bort när projekten slussades mellan de olika aktörerna. En del av kreatörerna saknade kunskap själva och det ansågs kosta för mycket att ta in utomstående expertis för att täcka kunskapsluckorna.

Vidare var lekplatskreatörerna i artikel #3 förvånade över byggindustrins och lekutrustningsleverantörernas okunskap gällande inkluderande lekplatser. I artikel #3 framkommer att kommunala råd för funktionshinderfrågor, som kommuner för en dialog med vid skapande av byggnader och utemiljöer, ofta saknar barn och ungdomar som representanter och att rådet inte kontaktades vid utformning av lekplatser.

Gemensamt i alla tre artiklar är att lekplatskreatörerna hindrades ekonomiskt (#3; #6; #7). I artikel #6 bekräftar lekplatskreatörerna att ekonomin är ett hinder för beslutsfattare och att de utgår från den minimala säkerhetsstandard och när den är uppnådd så nöjer de sig. När endast den minimala standarden togs i åtanke blev utfallet att lekplatserna inte blev givande för bredast möjliga grupp av potentiella användare.

För att göra lekplatsen mer tillgänglig och användbar för barn med funktionsnedsättning kunde specialanpassad utrustning köpas in men den var ofta mycket dyrare än konventionell utrustning (#3). Inköp av specialanpassad lekutrustning förbisågs också ofta på grund av höga kostnader för underhåll och att den lekutrustningen oftare utsätts för vandalism (#7).

I artikel #3 och #10 visade det sig att små detaljer i lekplatsers utformning som exempelvis ledstänger eller bredare entréer, kunde göra stor skillnad för delaktigheten för barn med funktionsnedsättningar, och i artikel #3 påpekades det att dessa detaljer var planerade i ritningen men ändrades eller försvann under byggnadsprocessen. Vid utformning av nya lekplatser diskuterades tillgänglighet halvhjärtat och knappt alls vid renovering. Det fanns en attityd att barnen ändå hade sina föräldrar med vid lekplatserna som kunde hjälpa dem komma åt lekutrustning och därför fullföljdes inte åtgärder för att öka tillgängligheten.

Lekplatsanvändare kan ge värdefull information

Vid nybyggnation eller renovering av lekplatser inkluderas väldigt få barn med funktionsnedsättningar i dialoger såsom fokusgrupper (#3; #6). Barn med funktionsnedsättning kan på grund av sina unika erfarenheter ses som experter gällande användbarheten på lekplatser (#10). Detta beror på att barn med funktionsnedsättning är kapabla att både redogöra för sina egna behov och behov som barn med andra funktionsnedsättningar har (#10). Genom dessa barns uppmärksamhet gällande användbarheten kan de ge specifika rekommendationer om lekplatsers utformning som bidrar till en mer inkluderande lekplats.

När familjer till barn med funktionsnedsättningar i artikel #11 deltog i skapandet av en inkluderande lekplats så utrustades lekplatsen med omsorgsfaciliteter vilket möjliggjorde för fler familjer att kunna besöka lekplatsen.

Lekplatser som innebär att barnen får möjlighet till upplevelser med sensoriska intryck och erbjuder utmaningar och möjligheter till risktagande visar sig ha ett stort värde för barn med funktionsnedsättningar (#1; #5; #7). Föräldrar till barn med funktionsnedsättningar värderade säkerheten på lekplatserna högt (#11; #12) och att lekplatserna både möter och utmanar barnens sensoriska stimuli (#12).

När lekplatser gav fysisk tillgänglighet och främjade sociala interaktioner ökade inkluderingen (#5) och medvetenheten om barn med funktionsnedsättningar (#6).

Utrustning som kunde användas av både barn med och utan funktionsnedsättning ansågs värdefullt (#11) och inkluderande lekplatser uppskattades av alla barn (#10; #11).

Även utrustning som har en igenkännbar utformning, till exempel piratskepp eller hus bjuder oftare in till rollspels- och fantasilekar vilket visar sig ha ett stort värde för barnen (#1; #5).

Diskussion

Resultatdiskussion

Syftet med denna studie var att kartlägga hur miljön på offentliga lekplatser inverkar på barn med funktionsnedsättningar och deras lek. I studiens resultat framkom hur olika aspekter kan möjliggöra eller hindra lek och vilka konsekvenser detta får för barn med funktionsnedsättningar.

Offentliga lekplatser kan möjliggöra eller "funktionshindra"

Resultatet visade i kategorin "Den fysiska miljön påverkar leken" att offentliga lekplatser både kan möjliggöra och hindra lek för barn med funktionsnedsättningar.

Leken hindras när den fysiskt kravfyllda miljön inte möter barnets förutsättningar. Detta visar sig när lekplatsens underlag gör det svårt att komma fram till lekutrustningen vilket leder till att barnet inte kan utnyttja lekplatsen på ett självständigt sätt. En person med funktionsnedsättning blir inte funktionshindrad förrän i mötet med miljön (Socialstyrelsen, 2007b). Offentliga miljöer, däribland offentliga lekplatser, kan således "funktionshindra" barn med funktionsnedsättningar. En kravfylld lekplats kan leda till att barn med funktionsnedsättning blir funktionshindrade (Missiuna & Pollack, 1991) till skillnad från mer anpassade och inkluderande lekplatser där deras möjligheter till lek tillgodoses i högre grad vilket främjar deras aktivitet (Yuill et al., 2007).

I kategorin "Utformningen och gestaltningen börjar på institutionell nivå" nämndes det att små detaljer som till exempel ledstänger eller bredare entréer i lekplatsers utformning kunde öka tillgängligheten för barn med funktionsnedsättningar. Dock framkom det att dessa viktiga detaljer antingen tappades bort i byggnadsprocessen, ändrades eller förbisågs.

Detta resultat belyser vikten av lekplatskreatörernas ansvar att utforma och gestalta på ett sätt som inkluderar barn med funktionsnedsättningar. Med tanke på att endast små förändringar kan innebära en stor skillnad för barn med funktionsnedsättningar vill författarna belysa vikten av att sträva efter en ännu mer inkluderande miljö.

Exkludering på lekplats - risk för aktivitetsorättvisa

I kategorin "Sociala barriärer på lekplatser" framkom att barn med funktionsnedsättning upplevde sociala barriärer på lekplatser. De sociala barriärerna visade sig leda till en

upplevelse av exkludering och utanförskap. Exkluderingen kunde bero på negativa attityder eller brist på social acceptans från andra barn eller deras föräldrar, vilket i sin tur ledde till att lekplatsen blev uppdelad. För att undvika stigmatiserande attityder valde föräldrar att besöka lekplatsen när de visste att det skulle vara färre folk och lugnare.

Att barn med funktionsnedsättningar ska få leka på lekplatser med likvärdiga möjligheter som andra barn är en fråga om rättvisa och jämlikhet. Likvärdiga möjligheter till aktivitet, i detta fall lek på lekplats, är en fråga om aktivitetsrättvisa. Burke (2012) nämner att det som sker i leken på lekplats kan sättas i en kulturell och samhällelig kontext. Barn leker för att greppa och förstå sin omvärld. Lekplatser erbjuder en miljö där barn kan skapa mening till det de upplever och ser.

När barn med funktionsnedsättningar inte kan delta i lek kan det uppstå aktivitetsrättvisa (Stadnyk et al., 2010; Moore & Lynch, 2015). Detta kan i sin tur medföra en hälsorisk för barn med funktionsnedsättning. Om barn inte får möjligheter till likvärdig lek på grund av hinder i miljön kan detta få konsekvenser för deras emotionella, sociala och motoriska utveckling (Missiuna & Pollock, 1991).

Lekplatsen kan ses som ett livets klassrum där barn får möjlighet till stora delar av sin utveckling. Alla barn bör känna sig välkomna på lekplatser. En segregerad lekplats där olika grupper håller sig på egen kant kan, liksom en negativ kultur med brist på social acceptans, få negativa konsekvenser för barn med funktionsnedsättningar. Eftersom barnen är samhällets framtid bör lekplatser vara en plats som speglar samhällets framtidsvisioner om en minskad segregation och ett mer inkluderande samhälle. Via utformning och gestaltning av lekplatser som inkluderar alla oavsett funktionell förmåga kan även aktivitetsrättvisan öka i samhället.

Hinder kan börja på en institutionell nivå

Resultatet visade att orsaken till många av de hinder som finns på lekplatser börjar på en institutionell nivå. En av de begränsande faktorerna till att planera, gestalta och utforma inkluderande lekplatser visade sig vara ekonomin hos kommunerna. Inkluderande lekutrustning var ibland dyrare än konventionell lekutrustning och därför valdes det billigare alternativet. Även attityder och planering hos lekplatskreatörerna visade sig ha brister, då de inte alltid hade tillgänglighet i tankarna under planeringsprocessen.

I processen att utforma och gestalta lekplatser med bästa möjliga tillgänglighet och användbarhet verkar olika lagkrav kollidera med varandra vilket skapar en komplexitet. Frågor om säkerhet sätts ofta i första hand vilket gör att det blir svårt att inkludera så många

barn som möjligt som vill kunna leka på lekplatser. Det uppstår utmaningar för lekplatskreatörer att tillgodose säkerhetskraven och samtidigt utforma lekplatsen på ett användbart sätt för barn i olika åldrar och för barn med olika förutsättningar. Detta anser författarna vara ett problem då det nästan alltid blir något barn som inte känner sig delaktig om man inte kan ta allas inkludering i beaktande redan i ett planeringsstadium av utformning och gestaltning.

I Yuill et al. (2007) studie jämfördes hur åtta pojkar med autismspektrumtillstånd upplevde skillnaderna mellan en ny mer inkluderande lekplats mot en äldre traditionell lekplats. Den nya lekplatsen anpassades bland annat genom att ha en lämplig utmanande nivå och igenkännbar lekutrustning vilket uppmuntrade till mer fantasilekar. Det framkom i denna studie att barnens sociala interaktioner och grupplekar ökade på den nya lekplatsen.

Detta tyder på att utformningen av den fysiska miljön på inkluderande lekplatser i viss mån kan främja lekfull social interaktion mellan barn med funktionsnedsättningar.

När en ekonomisk begränsning råder och olika aktörers planering brister samtidigt som olika lagkrav kolliderar med varandra kan det inte säkerhetsställas att alla barn ges möjlighet till lämpliga utmaningar på lekplatser. Att få möjlighet till lek i utemiljö på lekplatser är otroligt viktigt för barn då det är där de kan möta utmaningar som leder till utveckling. Utmaningar bör därför ges på lekplatser i en passande nivå för varje individ.

Skapa lekplatser utifrån universell utformning för att öka inkludering

Att många lekplatser än idag utformas utifrån genomsnittsanvändaren och inte utifrån bredast möjliga spektrum är tydligt. Lekplatser där inte alla barn kan leka skapar budskap om icke-inkludering. Detta behöver inte vara en medveten process men bidrar ändå till ett oskrivet budskap att barnen med funktionsnedsättning inte kan leka på likvärdiga villkor som de andra barnen.

I resultatet framkom det från lekplatskreatörerna att de hade förutfattade meningar att barn med funktionsnedsättningar har sina föräldrar med på lekplatserna som kan hjälpa dem komma åt lekutrustning och således fullföljdes inte åtgärder som kunde öka tillgängligheten och användbarheten.

Burke (2012) nämner att i forskning om lek på lekplatser generaliseras barnen till de som inte har någon funktionsnedsättning. När barn med funktionsnedsättningar tas i beaktande blir de ofta separerade till en homogen grupp och ses ofta som undantaget mot det som ses som "normalt" (Baglieri & Knopf, 2004).

Att alla kan dra nytta av en inkluderande miljö som Hamraie (2017) beskriver i förhållningssättet universell utformning återspeglar sig i resultatet då lekplatsanvändarna resonerade på ett liknande sätt. Inkluderande lekplatser uppskattades och var tillfredsställande för alla barn. Författarna anser att det är av vikt att lekplatskreatörer utformar lekplatser utifrån bredast möjliga spektrum för att på detta sätt inkludera så många lekplatsanvändare som möjligt.

För att skapa en inkluderande och öppen offentlig miljö krävs det att man planerar åtgärder som ökar tillgängligheten och användbarheten. Genom dessa åtgärder kan platser som tidigare endast kunnat användas av en viss målgrupp öppnas upp och bli mer inkluderande (UNESCO, 2017).

Barn, föräldrar och arbetsterapeuter - viktiga i planeringen

Det framkom i kategorin "Lekplatsanvändare kan ge värdefull information" att det hör till ovanligheterna att föräldrar och barn är delaktiga vid planering av lekplatser. Däremot visade resultatet i samma kategori att barn med funktionsnedsättningar är kapabla att redogöra, inte bara för deras egna önskemål, utan även för andra barn med funktionsnedsättning och deras önskemål kring en mer inkluderande lekplats. Barn med funktionsnedsättning kan ses som experter gällande användbarheten på lekplatser, på grund av sina unika erfarenheter.

I Gallaghers (2004) artikel nämns det att stadsmiljöer ofta har utformats utan att ta användarnas åsikter och förslag i beaktning, detta återspeglar sig även i denna litteraturöversikts resultat. Genom att ta lekplatsanvändarnas åsikter i beaktning kan inkluderingen öka. Dessa åsikter kan hjälpa lekplatskreatörer vid planering, gestaltning och utformning av lekplatser.

Det tillhör ovanligheterna att professionen arbetsterapeuter inkluderas i planeringsprocessen av lekplatser, i en av artiklarna föreslogs att arbetsterapeuter skulle kunna vara till hjälp. Professionen arbetsterapeuter har kompetens i hur anpassning av miljö kan göras på bästa sätt för barn med funktionsnedsättningar. Arbetsterapeuter vet hur miljöhinder minimeras, hur individens självständighet och funktionella nivå kan maximeras och samtidigt hur lek kan användas för att främja en individs utveckling (Stout, 1988). Arbetsterapeuter kan föreslå passande utrustning till och utformning av lekplatser som bidrar till lek på olika fysiska och kognitiva nivåer. Om en lekplats anpassas för bredast möjliga spektrum kan fler barn få möjlighet till att utmana sin spatiala, sensoriska och sociala förmåga och utvecklas på sin

egen nivå. Därför anser författarna att arbetsterapeuter med anledning av deras kompetens är kvalificerade att involveras i planeringsprocessen angående lekplatsers utformning.

Metoddiskussion

En litteraturöversikt valdes som metod då författarna inte fann någon tidigare gjord sammanställning inom valt område.

Även om en av artiklarna hade skola som huvudsaklig kontext inkluderades den ändå med tanke på att studien även tog upp lekplatsmiljön. En annan artikel hade huvudsakligt fokus på deltagandet i fysisk aktivitet för barn med ryggmärgsbråck men inkluderades ändå med tanke på att forskningen även nämnde tillgänglighet på lekplats.

För att stärka studiens kvalitet har artiklarna utförligt kvalitetsgranskats (Forsberg & Wengström, 2015; SBU, 2014). Samtliga artiklar i urvalet fick en hög kvalitet, vilket författarna ser som en styrka för studien.

Under granskningen blev det tydligt att många artiklar saknade uppgifter om etiskt godkännande och därför exkluderades dessa då författarna ansåg att det etiska godkännande var extra viktigt i denna litteraturöversikt. Detta då barn och barn med funktionsnedsättningar är en utsatt grupp gentemot vuxna.

Dock önskade författarna att inkludera två artiklar som saknade uppgifter om etisk godkännande då dessa artiklar var så pass relevanta. Författarna tog därför kontakt med artikelförfattarna för acceptabla förtydliganden som gavs via e-post.

En faktor som kan ha påverkat resultatet är att två författare återkommer i flera studier. Prellwitz är forskare i tre artiklar (#1; #3; #10) och Skär är forskare i två artiklar (#1; #2). Författarna ser detta som både positivt och negativt. Det kan vara till en fördel då forskarna kan bidra med sin breda kunskap inom området. Det kan dock vara till en nackdel eftersom deras tidigare erfarenhet kan påverka forskningens resultat. Det kan även finnas en risk för att forskningen blir för ensidig och onyanserad.

En annan faktor som kan ha påverkat studiens resultat är att alla utvalda artiklarna berör forskning som är utförd i länder med västerländsk kultur. Studierna är genomförda i Europa, Nordamerika och i Australien. Författarna ser det både som en fördel och en nackdel för studien att forskningen är gjord i olika länder. Det positiva är att detta kan medföra att studiens resultat kan bli mer mångfacetterat. Dock ser författarna detta även som en nackdel då resultatet generaliseras till en västerländsk kontext. Författarna anser att mer forskning

behövs i andra delar av världen då organisatoriska och ekonomiska faktorer kan spela roll för utformningen av lekplatser och därmed ha en inverkan på lek för barn med funktionsnedsättning.

Slutsats

Sammanfattningsvis visar denna studie att lekplatser kan innebära både möjligheter och hinder för barn med funktionsnedsättning. Lekplatsen kan vara en social träffpunkt och en plats där barn med funktionsnedsättningar ges möjlighet att utveckla sina förmågor.

Fysiska miljöhinder på lekplatser skapar tillgänglighets- och användbarhetsproblem och sociala barriärer kan leda till exkludering.

Även beslut som tas på institutionell nivå om lekplatsers utformning kan vara en hindrande faktor för barn med funktionsnedsättning då nödvändiga inkluderande aspekter inte alltid tas i beaktande. Inkluderande lekplatser kännetecknas av att bredast möjliga spektrum av barn erbjuds möjlighet till en tillgänglig och användbar lekplats som kan vara utmanande på ett både säkert och tillfredsställande sätt.

Studien tar upp vikten av att inkludera barn, deras vårdnadshavare och arbetsterapeuter i planeringsprocessen av lekplatsers utformning. Arbetsterapeuter kan med hjälp av relevant kompetens och ett professionellt omdöme bidra främst i planeringen och även i utformningen av lekplatser.

Referenser

Artiklar märkta med fyrkant (#) följt av en siffra 1–12 ingår i urvalet.

- Baglieri, S., & Knopf, J. H. (2004). Normalizing Difference in Inclusive Teaching. *Journal of Learning Disabilities*, 37(6), 525–529. [10.1177/00222194040370060701](https://doi.org/10.1177/00222194040370060701)
- #9 Bloemen, M. A., Verschuren, O., van Mechelen, C., Borst, H. E., de Leeuw, A. J., van der Hoef, M., & de Groot, J. F. (2015). Personal and environmental factors to consider when aiming to improve participation in physical activity in children with Spina Bifida: a qualitative study. *BMC Neurology* 15(11). <https://doi.org/10.1186/s12883-015-0265-9>
- Burke, J. (2012). ‘Some kids climb up; some kids climb down’: culturally constructed play-worlds of children with impairments. *Disability & Society*, 27(7), 965–981. <https://doi.org/10.1080/09687599.2012.692026>
- #8 Egilson, S. T., & Traustadottir, R. (2009). Participation of Students With Physical Disabilities in the School Environment. *American Journal of Occupational Therapy*, 63(3), 264-272. <https://doi.org/10.5014/ajot.63.3.264>
- Erlandsson, L-K., & Persson, D. (2014). *ValMO-Modellen*. (1 uppl.). Studentlitteratur.
- FN (1989). *Barnkonventionen*. UNICEF. <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>
- Forsberg, C., & Wengström, Y. (2015). *Att göra systematiska litteraturstudier* (4 uppl.). Natur & Kultur.
- Friberg, F. (Red.). (2017). *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Gallagher, C. B. (2004). ‘Our town’ Children as advocates for change in the city. *Childhood*, 11(2), 251–262. <https://doi.org/10.1177/0907568204043060>
- Hamraie, A. (2017). *Building Access: Universal Design and the Politics of Disability*. University of Minnesota Press. ISBN 978-1-5179-0164-6
- Iwarsson, S., & Ståhl, A. (2003). Accessibility, usability and universal design – positioning and definition of concepts describing person-environment relationships. *Journal of Disability & Rehabilitation*, 25(2), 57-66. <https://doi.org/10.1080/dre.25.2.57.66>
- Jacobsson, H. (2016). Arbetsterapeutens roller och verksamhetsområden. I A-C. Eliasson, H. Lidström & M. Peny-Dahlstrand (Red.), *Arbetsterapi för barn och ungdom* (1 uppl., s. 107-118). Studentlitteratur.
- #11 Jeanes, R., & Magee, J. (2012). ‘Can we play on the swings and roundabouts?’: creating inclusive play spaces for disabled young people and their families. *Leisure Studies*, 31(2), 193–210. <https://doi.org/10.1080/02614367.2011.589864>
- Kristensson, J. (2014). *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. (1 uppl.). Natur & Kultur.
- Law, M., Cooper, B., Strong, S., Stewart, D., Rigby, P., & Letts, L. (1996). The Person-Environment-Occupation Model: A Transactive Approach to Occupational Performance. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 63(1), 9-23. <https://doi.org/10.1177/000841749606300103>

- #7 Lynch, H., Moore, A., Edwards, C., & Horgan, L. (2020). Advancing play participation for all: The challenge of addressing play diversity and inclusion in community parks and playgrounds. *British Journal of Occupational Therapy*, 83(2), 107-117. <https://doi.org/10.1177/0308022619881936>
- #4 McNamara, L., Lakman, Y., Spadafora, N., Lodewyk, K., & Walker, M. (2018). Recess and children with disabilities: A mixed-methods pilots study. *Disability and Health Journal*, 11, 637-643. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2018.03.005>
- Missiuna, C., & Pollock, N. (1991). Play Deprivation in Children With Physical Disabilities: The Role of the Occupational Therapist in Preventing Secondary Disability. *American Journal of Occupational Therapy*, 45, 882-888. <https://doi.org/10.5014/ajot.45.10.882>
- Moore, A., & Lynch, H. (2015). Accessibility and usability of playground environments for children under 12: A Scoping review. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 22, 331–344. <https://doi.org/10.3109/11038128.2015.1049549>
- Oxford Centre for Evidence Based Medicine. (2011). *Oxford Centre for Evidence-Based Medicine 2011 Levels of Evidence*. Hämtad från <https://www.cebm.net/wp-content/uploads/2014/06/CEBM-Levels-of-Evidence-2.1.pdf>
- Page, M. J., Moher, D., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E.W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... McKenzie, J.E. (2021). PRISMA 2020 explanation and elaboration: updated guidance and exemplars for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, 160. <https://doi.org/10.1136/bmj.n160>
- Patel, R., & Davidsson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (5 uppl.). Studentlitteratur.
- #1 Prellwitz, M., & Skär, L. (2007). Usability of playgrounds for children with different abilities. *Occupational Therapy International*, 14(3), 144-155. <https://doi.org/10.1002/oti.230>
- #3 Prellwitz, M., & Tamm, M. (1999). Attitudes of Key Persons to Accessibility Problems in Playgrounds for Children with Restricted Mobility: A Study in a Medium-sized Municipality in Northern Sweden. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 28(2), 166–173. <https://doi.org/10.1080/110381299443645>
- Regeringskansliet. (2016). *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken* (2016/17:188). Socialdepartementet. https://www.regeringen.se/49aa12/contentassets/0571a7504d49428292a6ab114e4b0263/nationellt-mal-och-inriktning-for-funktionshinderspolitiken-prop-2016-17_188.pdf
- Regeringskansliet. (2017, 30 maj). *Regeringen prioriterar universell utformning med tillgänglighet för alla*. <https://www.regeringen.se/artiklar/2017/05/regeringen-prioriterar-universell-utformning-med-tillganglighet-for-alla/?fbclid=IwAR3n5DjIBeeV4hnDnVwVcNHbhcFlpRCCnK8cd3uBCFvr46qreVckfyK-MZ4>
- Regeringskansliet. (2020, 23 oktober). *Ökad tillgänglighet på allmänna platser för personer med funktionsnedsättning* [Pressmeddelande]. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/10/okad-tillganglighet-pa-allmanna-platser-for-personer-med-funktionsnedsattning/?fbclid=IwAR3n5DjIBeeV4hnDnVwVcNHbhcFlpRCCnK8cd3uBCFvr46qreVckfyK-MZ4>

- #5 Ripat, J., & Becker, P. (2012). Playground Usability: What Do Playground Users Say?. *Occupational Therapy International*, 19, 144-153. <https://doi.org/10.1002/oti.1331>
- #2 Skär, L. (2002). Disabled children's perceptions of technical aids, assistance and peers in play situations. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 16(1), 27-33. <https://doi.org/10.1046/j.1471-6712.2002.00047.x>
- Socialstyrelsen. (2007a). Termbank. Sökord: Funktionsnedsättning. Hämtad 2021-02-18 från: <http://termbank.socialstyrelsen.se/>
- Socialstyrelsen. (2007b). Termbank. Sökord: Funktionshinder. Hämtad 2021-05-05 från: <https://termbank.socialstyrelsen.se/>
- Socialstyrelsen. (2020). *Barnets rättigheter och barnkonventionen*. <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/barnets-rattigheter-och-barnkonventionen/#:~:text=Sverige%20ansl%C3%B6t%20sig%201990%20och,verksamheter%20inom%20v%C3%A5rd%20och%20omsorg>
- Stadnyk, R., Townsend, E. A., & Wilcock, A. (2010). Occupational Justice. I C, H. Christiansend & E. A. Townsend (Red.), *Introduction to occupation - the art and science of living* (2 uppl., s. 329-354). Pearson Education.
- Stanton-Chapman, T. L., & Schmidt, E. L. (2019). Building Playgrounds for Children of All Abilities: Legal Requirements and Professional Recommendations, *Early Childhood Education Journal*, 47, 509–517. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00947-3>
- #12 Stanton-Chapman, T. L., & Schmidt, E. L. (2017). Caregiver perceptions of inclusive playgrounds targeting toddlers and preschoolers with disabilities: has recent international and national policy improved overall satisfaction?. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 17(4), 237–246. <https://doi.org/10.1111/1471-3802.12381>
- SBU (Statens Beredning för medicinsk Utvärdering), (reviderad 2014). *Mall för kvalitetsgranskning för studier med kvalitativ forskningsmetodik – patientupplevelser*. https://moodle.med.lu.se/pluginfile.php/16690/course/section/3462/Mall_kvalitativ_forskningmetodik.pdf
- #6 Sterman, J. J., Naughton, G. A., Bundy, A. C., Froude, E., & Villeneuve, M. A. (2019). Planning for outdoor play: Government and family decision-making, *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 26(7), 484-495. <https://doi.org/10.1080/11038128.2018.1447010>
- Stout, J. (1988). Planning playgrounds for children with disabilities. *American Journal of Occupational Therapy*, 42(10), 653-657. <https://doi.org/10.5014/ajot.42.10.653>
- Svenska Institutet för Standarder. (Maj 2018). *Ergonomi vid människa - systeminteraktion - Del 11: Användbarhet: Definitioner och begrepp. (ISO 9241-11:2018)*. Svenska Institutet för Standarder. <https://www.sis.se/api/document/preview/80010183/>
- Sveriges Arbetsterapeuter. (2018). *Etisk kod för arbetsterapeuter*. Sveriges arbetsterapeuter https://www.arbetsterapeuterna.se/media/1461/etisk_kod_2018_webbversion.pdf
- Utrikesdepartementet. (2008). *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning New York den 13 december 2006* (2008: 26). Utrikesdepartementet. <https://www.regeringen.se/49cf70/contentassets/f6446d9266db46dea0e0e58cd6d53a9>

[7/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-och-fakultativt-protokoll-till-konventionen-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf](#)

- UNESCO. (2017). *Inclusion Through Access to Public Space*. Social and Human Sciences. <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/urban-development/migrants-inclusion-in-cities/good-practices/inclusion-through-access-to-public-space/>
- #10 Wenger, I., Schulze, C., Lundström, U., & Prellwitz, M. (2021). Children's perceptions of playing on inclusive playgrounds: A qualitative study. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy* 28(2), 136-146. <https://doi.org/10.1080/11038128.2020.1810768>
- Winnberg Lindqvist, P., Kroksmark, U., Andersson, B-M., & Wallerius, U. (2016). Lek för barn med flerfunktionsnedsättning. I A-C. Eliasson, H. Lidström & M. Peny-Dahlstrand (Red.), *Arbetsterapi för barn och ungdom* (1 uppl., s. 165-178). Studentlitteratur.
- Yuill, N., Strieth, S., Roake, C., Aspden, R., & Todd, B. (2007). Brief Report: Designing a Playground for Children with Autistic Spectrum Disorders - Effects on Playful Peer Interactions. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37, 1192-1196. <https://doi.org/10.1007/s10803-006-0241-8>
- Östlundh, L. (2017). Informationssökning. I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsats - vägledning för litteraturbaserade examensarbete* (3 uppl., s. 59-82). Studentlitteratur

Sökning CinAhl 3/3 – 21

Sökning	Sökord	Filter	Träffar	Inkluderade i urvalet
S1	Playground*		865	
S2	"Outdoor play"		179	
S3	"Play Areas"		34	
S4	"Playing Field"		431	
S5	S1 or S2 or S3 or S4		1482	
S6	disabled		73584	
S7	disability		145763	
S8	disabilities		145763	
S9	handicap		5292	
S10	handicapped		26438	
S12	special needs		20733	
S13	impaired		67544	
S14	impairment		96513	
S15	S6 or S7 or S8 or S9 or S10 or S11 or S12 or S13 or S14		335011	
S16	access		152879	
S17	acesability		101547	
S18	availability		46592	
S19	usability		6406	
S20	useable		480	
S21	usefulness		24136	
S22	approachability		131	
S23	barrier		96524	
S24	barriers		96524	
S25	obstacles		12979	
S26	challenges		190040	
S27	S16 or S17 or S18 or S19 or S20 or S21 or S22 or S23 or S24 or S25 or S26		530762	
S28	S5 and S15 and S27		54	
S29	S28	Engelskspråkiga	40	
S30	S29	Barn 0-18 år	25	6

Sökning PsycInfo 3/3 – 21

Sökning	Sökord	Filter	Träffar	Inkluderade i urvalet
S1	Playground*		1846	
S2	"Outdoor play"		316	
S3	"Play Areas"		452	
S4	"Playing Field"		570	
S5	S1 or S2 or S3 or S4		2717	
S6	disabled		44083	
S7	disability		189624	
S8	disabilities		189624	
S9	handicap		29606	
S10	handicapped		15673	
S12	special needs		53364	
S13	impaired		9021	
S14	impairment		174934	
S15	S6 or S7 or S8 or S9 or S10 or S11 or S12 or S13 or S14		440845	
S16	access		111680	
S17	acesability		23618	
S18	availability		40350	
S19	usability		5961	
S20	useable		685	
S21	usefulness		30322	
S22	approachability		220	
S23	barrier		78909	
S24	barriers		78909	
S25	obstacles		19994	
S26	challenges		205542	
S27	S16 or S17 or S18 or S19 or S20 or S21 or S22 or S23 or S24 or S25 or S26		456352	
S28	S5 and S15 and S27		59	
S29	S28	Engelskspråkiga, Peer revied	32	
S30	S29	Barn 0-18 år	20	3

Bilaga 1 Sökschema

Sökning PubMed 3/3 – 21

Sökning	Sökord	Filter	Träffar	Inkluderade i urvalet
S1	Playground*		193	
S2	"Outdoor play"		291	
S3	"Play Areas"		91	
S4	"Playing Field"		665	
S5	S1 or S2 or S3 or S4		2922	
S6	disabled		376832	
S7	disability		376832	
S8	disabilities		376832	
S9	handicap		88530	
S10	handicapped		88530	
S12	special needs		371936	
S13	impaired		751584	
S14	impairment		751584	
S15	S6 or S7 or S8 or S9 or S10 or S11 or S12 or S13 or S14		1437978	
S16	access		546415	
S17	acesability		546415	
S18	availability		1315044	
S19	usability		24777	
S20	useable		1445	
S21	usefulness		945375	
S22	approachability		1914356	
S23	barrier		331283	
S24	barriers		311283	
S25	obstacles		51517	
S26	challenges		890165	
S27	S16 or S17 or S18 or S19 or S20 or S21 or S22 or S23 or S24 or S25 or S26		5054315	
S28	S5 and S15 and S27		86	
S29	S28	Engelskspråkiga	85	
S30	S29	Barn 0-18 år	40	3

Bilaga 1 Sökschema

Sökning DAAI 3/3 – 21

Sökning	Sökord	Filter	Träffar	Inkluderade i urvalet
S1	Playground*		1190	
S2	"Outdoor play"		42	
S3	"Play Areas"		208	
S4	"Playing Field"		254	
S5	S1 or S2 or S3 or S4		1633	
S6	disabled		1366	
S7	disability		1327	
S8	disabilities		1327	
S9	handicap		89	
S10	handicapped		175	
S12	special needs		5113	
S13	impaired		479	
S14	impairment		227	
S15	S6 or S7 or S8 or S9 or S10 or S11 or S12 or S13 or S14		7549	
S16	access		10266	
S17	acesability		1246	
S18	availability		1446	
S19	usability		838	
S20	useable		107	
S21	usefulness		592	
S22	approachability		43	
S23	barrier		2684	
S24	barriers		2684	
S25	obstacles		1108	
S26	challenges		18493	
S27	S16 or S17 or S18 or S19 or S20 or S21 or S22 or S23 or S24 or S25 or S26		30872	
S28	S5 and S15 and S27		158	
S29	S28	Scolary Journals	54	
S30	S29	Peer revied	47	0

Bilaga 2 Litteraturmatris

	Artikel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Evidens
#1	Usability of playgrounds for children with different abilities Prellwitz & Skär (2007) <i>Occupational Therapy international</i> Sverige	Undersöka och bättre förstå hur barn med funktionsnedsättningar använder lekplatser.	Kvalitativ design Tvärsnittsstudie Halvstrukturerade intervjuer	20 barn i åldern. 7 - 12 år. - 5 med begränsad rörlighet - 5 med visuell nedsättning - 5 med måttlig intellektuell funktionsnedsättning - 5 utan funktionsnedsättning Strategiskt urval	Lekplatser hade för barn med funktionsnedsättningar en begränsad tillgänglighet och användbarhet och de stödde inte kamratliga interaktioner.	Oxford: 4
#2	Disabled children's perceptions of technical aids, assistance and peers in play situations Skär (2002) <i>Scandinavian Journal of Caring Sciences</i> Sverige	Undersöka hur barn med funktionsnedsättningar upplever sina tekniska hjälpmedel i leksituationer	Kvalitativ design Tvärsnittsstudie Halvstrukturerade intervjuer	8 barn (6–12 år) med funktionsnedsättning, Cerebral Pares, Ryggmärgsbråck eller annan typ av muskelsjukdom med behov av hjälpmedel. Strategiskt urval	Barn med funktionsnedsättningar har tre olika typer av relation till deras lekmiljö; relation till hjälpmedel, till vuxna/assistenter och relation till lekmiljön. Fysiska och sociala hinder uppkom. Barn med funktionsnedsättning var ofta i behov av vuxen för att nyttja lekplatsen.	Oxford: 4

Bilaga 2 Litteraturmatris

	Artikel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Evidens
#3	Attitudes of Key Persons to Accessibility Problems in Playgrounds for Children with Restricted Mobility: A Study in a Medium-sized Municipality in Northern Sweden Prellwitz & Tamm (1999) <i>Scandinavian Journal of Occupational Therapy</i> Sverige	Undersöka attityder till tillgänglighets-problem på lekplatser bland skapare och användare av lekplatser i medelstora kommuner i norra Sverige	Kvalitativ design Tvärsnittsstudie Halvstrukturerade intervjuer	5 kreatörer och 6 användare av lekplatser. Strategiskt urval.	Lekplatskreatörerna hindrades av splittrade organisationer, otillräcklig kunskap om funktionsnedsättning, skral ekonomi och attityder. Användarna påpekade att lekplatserna inte var för dem med begränsad rörlighet och att de inte kunde leka där utan assistans.	Oxford: 4
#4	Recess and children with disabilities: A mixed-methods pilot study McNamara, Lakman, Spadafora, Lodewyk & Walker (2018) <i>Disability and Health Journal</i> Kanada	Undersöka den sociala miljön på rasten för barn med funktionsnedsättningar.	Mixad design Enkät med stängda och öppna frågor	743 studenter: 346 pojkar och 397 flickor. Gick i klass 4 till klass 8. Majoriteten har ej funktionsnedsättning. Strategiskt urval Kvoturval	Den negativa påverkan och utsattheten påverkade barn med funktionsnedsättning i högre grad och de kände en mindre tillhörighet.	Oxford: 3

Bilaga 2 Litteraturmatris

	Artikel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Evidens
#5	Playground Usability: What Do Playground Users Say? Ripat, & Becker (2012) <i>Occupational Therapy international</i> Kanada	Öka kunskapen om upplevelserna av lekplatsanvändare, både av barn och deras vårdgivare.	Kvalitativ design Tvärsnittsstudie Halvstrukturerade intervjuer	20 deltagare, både barn och föräldrar + föräldrar med funktionsnedsättning. Strategiskt urval	Resultatet visade vilka aktiviteter barn och föräldrar sökte på lekplatser och vilka barriärer de upplever på lekplatser. Det framkom även varför barn tyckte det var av vikt att göra lekplatser inkluderande.	Oxford: 4
#6	Planning for outdoor play: Government and family decision-making Serman, Naughton, Bundy, Froude & Villeneuve (2019) <i>Scandinavian Journal of Occupational Therapy</i> Australien	Att förstå beslut om utomhuslek för barn med funktionsnedsättningar utifrån perspektiv och interaktion mellan lokala myndigheter och familjer med barn med funktionsnedsättningar.	Kvalitativ design Tvärsnittsstudie Halvstrukturerade intervjuer, Observationer	5 mödrar till barn med funktionsnedsättning, 4 kommunanställda, 2 representanter från ideella organisationer. Strategiskt urval, Snöbollsurval	Lokala myndigheter fokuserade mer på fysisk tillgänglighet än social integration. De uppfyllde endast minimikraven och hade inte mycket inblandning med familjer vilket resulterade i en bristande insikt i dessa familjer behov.	Oxford: 4

Bilaga 2 Litteraturmatris

	Artikel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Evidens
#7	Advancing play participation for all: The challenge of addressing play diversity and inclusion in community parks and playgrounds Lynch, Moore, Edwards & Horgan (2020). <i>British Journal of Occupational Therapy</i> Irland	Undersöka upplevelserna från barn och vuxna av att ta sig till och delta i lek på offentliga lekplatser. Och undersöka upplevelserna från lokala lekplatsansvariga i relation till utformning av inkluderande lekplatser.	Kvalitativ design Ostrukturerad intervju, Halvstrukturerade intervjuer, Observationer	12 barn, 10 föräldrar och 4 kommunanställda med erfarenhet inom teknik, trädgårdsskötsel och parkförvaltning. Strategiskt urval, Snöbollsurval	Lekplatserna var meningsfullare för de yngre barnen än de äldre och barn med funktionsnedsättningar. Detta berodde på en bristande tillgänglighet och användbarhet trots att myndigheterna siktade på att tillhandahålla inkluderande lekplatser.	Oxford: 4
#8	Participation of Students With Physical Disabilities in the School Environment Egilson & Traustadottir (2009) <i>American Journal of Occupational Therapy</i> Island	Undersöka de faktorer som underlättar eller hindrar elevers deltagande i skolan med fysiskt	Mixad design Halvstrukturerade intervjuer, Observationer	49 deltagare. 14 studenter, 17 föräldrar och 18 lärare. Strategiskt urval. Kvoturval	Skolmiljön påverkade barnens deltagande. Vissa miljöer var mer krävande än andra, däribland lekplatsen på skolan.	Oxford: 3

Bilaga 2 Litteraturmatris

	Artikel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Evidens
#9	Personal and environmental factors to consider when aiming to improve participation in physical activity in children with Spina Bifida: a qualitative study Bloemen, Verschuren, Van Mechelen, Borst, de Leeuw, van der Hoef & de Groot (2015) <i>BMC Neurology</i> Nederländerna	Beskriva faktorer av vikt för deltagande i fysisk aktivitet för barn med ryggmärgsbräck.	Kvalitativ design Tvärsnittsstudie Halvstrukturerade intervjuer, Fokusgrupper	44 föräldrar och 44 barn. Bekvämlighetsurval.	Barn med ryggmärgsbräck stötte på både personliga och miljömässiga hinder när de deltog i fysisk aktivitet. De miljömässiga faktorerna gällde bland annat användning av hjälpmedel och miljöanpassningar.	Oxford: 4
#10	Children's perceptions of playing on inclusive playgrounds: A qualitative study Wenger, Schulze, Lundström & Prellwitz (2021). Scandinavian Journal of Occupational Therapy Schweiz	Undersöka barns uppfattning och upplevelse av att leka på inkluderande lekplats.	Kvalitativ design Tvärsnittsstudie Halvstrukturerade intervjuer, Observationer	32 barn. - 9 flickor - 23 pojkar medianålder 10 år. 14 utan funktionsnedsättning 18 med funktionsnedsättning. Strategiskt urval.	Att uppnå inkludering på lekplats är komplext. Inkluderande lekplatser kunde användas av alla barn men det uppkom fortfarande osynliga hinder. Barn kunde ge rekommendationer för utformning av bästa lekplats.	Oxford: 4

Bilaga 2 Litteraturmatris

	Artikel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Evidens
#11	‘Can we play on the swings and roundabouts?’: creating inclusive play spaces for disabled young people and their families Jeanes & Magee (2012) <i>Leisure Studies</i> Storbritannien	Undersöka föräldrars och barns upplevelser av att använda en "inkluderande lekinrättning" med anpassad utrustning.	Kvalitativ design Ostrukturerad intervju Fokusgrupper	18 familjer med barn med funktionsnedsättning. Strategiskt urval och Snöbollsurval	Det är av vikt att inte bara hantera fysiska begränsningar utan också skapa utrymmen där personer med funktionsnedsättningar får synas och delta. Vid skapandet av inkluderande lekplatser bör användare vara en del av planeringen.	Oxford: 4
#12	Caregiver perceptions of inclusive playgrounds targeting toddlers and preschoolers with disabilities: has recent international and national policy improved overall satisfaction? Stanton-Chapman Schmidt (2017) <i>Journal of Research in Special Educational Needs</i> USA	Undersöka vårdgivare/föräldrars åsikter och känslor angående inkluderande lekplatser.	Mixad design Skrivna texter eller teckningar	149 föräldrar/vårdnadshavare till barn, 2–5 år gamla. Kvoturval och Strategiskt urval	Barn med funktionsnedsättningar kunde inte ta del av lekplatsen. Föräldrarnas önskemål om den bästa lekplatsen framkom i resultatet. Barriärer till socialt deltagande fortsätter trots standarder om mänskliga rättigheter för barn med funktionsnedsättning.	Oxford: 3

Kvalitetsgranskning för kvalitativa artiklar

Syftet med studien?

Studiens syfte

Utgår studien från en väldefinierad problemformulering/frågeställning?

- Ja
- Nej
- Oklart

Undersökningsgrupp

Är urvalskriterier för undersökningsgruppen tydligt beskrivna? (inklusions- och exklusionskriterier ska vara beskrivna.)

Ja Nej Oklart

Var genomfördes undersökningen?

Urval – finns det beskrivet var, när och hur undersökningsgruppen kontaktades?

Ja Nej Oklart

Vilken urvalsmetod användes?

- Strategiskt urval
- Snöbollsurval
- Teoretiskt urval
- Ej angivet

Beskriv undersökningsgruppen (ålder, kön, social status samt annan relevant demografisk bakgrund).

Finns ett etiskt resonemang?

Ja Nej Oklart

Metod för datainsamling

Är fältarbetet tydligt beskrivet (var, av vem och i vilket sammanhang skedde datainsamling)?

Ja Nej Oklart

Ange datainsamlingsmetod:

- ostrukturerade intervjuer
- halvstrukturerade intervjuer
- fokusgrupper observationer
- video-/bandinspelning
- skrivna texter eller teckningar

Bilaga 3

Dataanalys

Är analysen tydligt beskrivet?

Ja Nej Oklart

Är analysmetoden relevant i relation till datainsamlingsmetoden?

Ja Nej Oklart

Resultat

Hur är begrepp, teman och kategorier utvecklade och tolkade?

Ange om:

- teman är utvecklade som begrepp
- det finns episodiskt presenterade citat
- de individuella svaren är kategoriserade och bredden på kategorierna är beskrivna
- svaren är kodade

Är analys och tolkning av resultat diskuterade?

Ja Nej Oklart

Är resultaten trovärdiga (källor bör anges)? och pålitliga (undersökningens och forskarens trovärdighet)?

Ja Nej Oklart

Redovisas resultatet i förhållande till en teoretisk referensram?

Ja Nej Oklart

Genereras hypotes/teori/modell?

Ja Nej Oklart

Utvärdering

Är resultatet överförbart till ett liknande sammanhang/kontext

Ja Nej Oklart

Diskuteras metodologiska brister och risk för bias?

Ja Nej Oklart

Finns risk för bias?

Ja Nej Oklart

Vilken studiekvalitet har studien

- Hög
- Medelhög
- Låg

Kvalitetsgranskning för kvantitativa artiklar

Syftet med studien?

Studiens syfte

Utgår studien från en väldefinierad problemformulering/frågeställning?

- Ja
- Nej
- Oklart

Undersökningsgruppen

Är urvalskriterier för undersökningsgruppen tydligt beskrivna? (inklusions- och exklusionskriterier ska vara beskrivna.)

Ja Nej Oklart

Vilken urvalsmetod användes?

- Randomiserat urval
- Obundet slumpmässigt urval
- Kvoturval
- Klusterurval
- Konsekutivt urval
- Urvalet är ej beskrivet

Är undersökningsgruppen representativ?

Ja Nej Oklart

Var genomfördes undersökningen?

Hur många deltagare inkluderades i undersökningen?

Finns ett etiskt resonemang?

Ja Nej Oklart

Mätmetoder

Vilka mätmetoder användes?

Bilaga 4

Var reliabiliteten beräknad?

Ja Nej Oklart

Var validiteten diskuterad?

Ja Nej Oklart

Analys

Är analysen tydligt beskrivet?

Ja Nej Oklart

Är analysmetoden relevant i relation till datainsamlingsmetoden?

Ja Nej Oklart

Resultat

Fanns det någon jämförelsegrupp?

Ja Nej Oklart

Var demografiska data liknande i jämförelsegrupperna?

Ja Nej Oklart

Hur stort var bortfallet?

Fanns en bortfallsanalys?

Ja Nej Oklart

Var den statistiska analysen lämplig?

Ja Nej Oklart

Erhölls signifikanta skillnader?

JA Nej Oklart

Värdering

Kan resultaten generaliseras till annan population?

Ja Nej Oklart

Vilken studiekvalitet har studien

- Hög
- Medelhög
- Låg

